

Становище

за докторската работа на Галина Николова Аврамова
на тема „Проблеми на идентичността и особености на постмодерния наратив у
Тимъти Финдли“

Дисертационният труд на Галина Аврамова разработва един кръг от проблеми, който е от изключително значение за съвременната българска хуманитаристика. Наистина в последните две десетилетия във филологическите и културологическите среди у нас се говори често за разколебаните структури на идентичността и за постмодерния рефлекс на скептицизъм спрямо големите разкази, често се цитират Лиотар, Фуко, Джеймисън, Хасан, ключови формули от техните съчинения се използват някак бързопроходно като тълкувателни платформи на литературни произведения. В същото време обаче твърде малко се работи с непосредствената литературна тъкан, недостатъчно се следват пътищата, по които произведенията понякога се движат в унисон, но същевременно и иронизират доктрините, като се оттеглят умело от оковите им. В този смисъл смятам, че средоточаването на изследователката върху един роман („Пилгрим“ на Тимъти Финдли) има силен жестови характер и то дава добър резултат именно в насока, която е рядко следвана в българското литературознание: да се покаже, че постмодерното не е исторически фосил – времеви отрязък, в който, според клишето, „живеем днес“, не е стил или направление, не е етикет. В много по-голяма степен то е сума от отношения, израз на несигурности и недоверия, задължителна контра на всяка прогресистка патетика и на всяко телеологическо намерение. Затова напълно основателно още в увода на работата авторката посочва колко е недостатъчно и в крайна сметка неудачно определянето на Финдли (или на когото и да било друг) като постмодерен писател (с. 24). И отгук нататък тя е изключително внимателна за капана на постмодерното атрибутиране, като винаги пази един свободен ход на ироничното снемане и оттегляне. Това толкова важно иронично снемане помага

на Галина Аврамова както за постигането на изследователска коректност, така и за подчертаването и усиляването на парадоксите, заложените в повествованието на „Пилгрим“. Подобно отношение към текста и текстовете допринася и за езика на докторската работа: не само убедителен и технически обигран в излагането и свързването на аргументите, но и умело насочен към силата на внушенията. С други думи, ритъмът и образността, понякога дори остроумието на този труд завладява.

Разработката е структурирана изключително прецизно: тя съдържа увод, три части и заключение, като основната тежест се носи от втората част – анализът на идентичностните полета в романа на Финдли. В същото време тъкмо тази централна втора част е артистично разиграна, разбита най-напред на четири „полоси“ на повествователна идентичност (81 сл.) – Биография, Митография, Иконография, Психография, и след това разпръсната в посоките на отделни топоси от романа като „Името – Пътникът“ (2.1.1.), „Мълчанието, волята за смърт“ (2.1.5.) или „Смъртта, кучето“ (2.2.5.). Анализът в тази втора част е резултат от непосредствено, „близко“ четене, той е проведен точно и умело и е отлично насочен към темата за множествената идентичност и нейните повествователни измерения. Втората част носи основния тон на работата, налага динамиката и разнообразните фигуративни проекции, които работата използва: тези проекции принципно следват в своето цялостно възприятие „идентификационните превключватели“ (с. 127) на романа „Пилгрим“, но със своите собствени стилови и наративни настройки Аврамова има съществен авторски принос за това струпване и преплитане на гласове и почерци.

Настоящата работа разгръща активност и приносен характер още с увода си. Без всякакво забавяне уводът набелязва историческите основания на канадската литература, при което колебанията и съмненията за нейната същност и оригиналност, изобщо за нейното траене, са изведени тъкмо като идентичностен проблем. Така изключително удачно посочената в увода канадска "гарнизонна идентичност" (Н. Фрай, с. 12 от дисертацията) задава рамка на изследването, която няколко страници преди заключението се затваря в разгърнатата представа на Фуко за хетеротопиите (с. 193 сл.). Интегрирането на тази рамка в работата

дава пресечните точки между конкретен анализ, културологичен изследователски фон и секундарна литература за канадската литература и Тимъти Финдли, между методология и тема на изследователския разказ на Аврамова: доминирането на контра-местата (или още не-местата) – пространства, които изтриват памет, биография, произход, история, които – подобно детелините на магистралите – налагат безразличието/неразличаването на посоката, потъването и изтриването в скоростта. Умората, индиферентността, „хладината“, желанието за смърт у централния персонаж – иронично назован Пилгрим – се пораждат от това присъствие в транзитното, което няма начало и край (няма раждане и няма смърт). По такъв начин „къде е тук?“ е въпрос не само за идентификационните полета на канадското или изобщо на съвременното, а питане за неустойчивите фундаменти на човешкото, живеенето не в различните състояния, пространства и времена, а в метаморфозните прекъсвания между тях.

В този план на налагане на метаморфозиращи идентичности се разполага и първата част – „Свое и чуждо в романовия текст“. Тук проблематиката на диалогичното цитиране, на инкорпорирането на „действителни“ или мистификационни текстове и концепти от Юнг, Библията, Оскар Уайлд и др. не просто отвежда към преноса на значения и контексти, нито пък се ограничава до инсценирането и интерпретирането на самите фигури в текста на Финдли: с цитирането се налага, контролира и управлява присъствието на другия в субектното съзнание. В първата част са заложили и основите на представата за жанровата множествена идентичност на постмодерния наратив, „разбиран не като формална организация, а като комуникативна стратегия“ (с. 64), например интегрирането на дневника в тъканта на повествованието води пак непосредствено до въпроса за усещането на другия и в най-интимните проявления на аз-а, в структурите на контрол, надзор и въдворяване на индивида. В чисто литературен план това води до преразглеждане на възловите въпроси кой е този субект, който вижда/разказва/говори в произведението; от какво е съставено произведението и по какъв начин то включва читателското съучастие.

Както стана дума, третата част „Мутации – форми на презентация“ има характер на обобщение, на затваряне на рамковата конструкция на работата: тя извежда

обратно към първоначалните интуиции на авторката и – въз основа на непосредствения опит с/в текста на романа – създава една цялостна топография на постмодерния наратив в обитаването на транзиторните идентичности. Тук Аврамова поставя отново под въпрос (с разумно критично отстранение) отношенията между модерно и постмодерно. Въведената от нея фигура на мутациите е особено подходяща за тази цел: фигурата има възможност да бъде кръстопътно място (в този смисъл и не-място) на девиацията и болестното, на атрофията и оттеглянето, на упадъка и разпада.

В заключение смятам, че дисертацията на Галина Аврамова надхвърля всички изисквания за докторска разработка и заслужава най-висока оценка, затова напълно убедено препоръчвам на уважаемото научно жури към Катедра Теория на литературата да присъди на авторката научната и образователна степен доктор.

Доц. д-р Борис Минков

Катедра Театрознание, НАТФИЗ

София, 31 октомври 2014 г.